

Ikääntyneiden asuminen ja sosiaalihuoltolain yhteisöllinen asuminen

12.3.2024 Espoon vanhusneuvosto

Raija Hynynen, asuntoneuvos
Ympäristöministeriö

Ikääntyneet tarvitsevat esteettömiä asuntoja ja sopivia asuinympäristöjä

- Ikääntyneiden asunnoista 78 % on omistusasuntoja.
- Esteettömiä on alle 23 %, noin 700 000 asuntoa. Esteettömyyskorjausten lisäksi ikääntyneet tarvitsevat sopivia uustuotannon ratkaisuja, esim. seniori- ja yhteisöasumista asumista tavallisten esteettömien asuntojen ohella.
- 75-täyttäneistä puolet asuu yksin. Hyvät asuinolot sekä asuinympäristöjen ikäystävällisyys yhteisöllisyys tukevat hyvinvointia ja itsenäistä elämää.

Ikääntyneiden asumistarpeista

- **Ikääntyneet** muiden asukasryhmien tavoin **monimuotoinen joukko**: jokaisella on omat tarpeet ja asumismieltymykset
- Asumisen tarpeet ja toiveet vaihtelevat mm. toimintakyvyn, varallisuuden sekä turvaverkon mukaan
- Ikääntyessä **palvelujen saatavuus, asuntojen esteettömyys ja tutun asuinympäristön** merkitys korostuvat
- Osan toive on **asua lähellä sukulaisia tai ystäviä** -> yhteisöllisyys on tärkeä
- Toiveena **monipuolisia asumisen ratkaisuja ja vaihtoehtoja**
- Heikoimmassa asemassa ovat pienituloiset ja ne, **joilla ei ole realisoitavaa varallisuutta**:
 - Haja-asutusalueilla elävät
 - Lähiöissä asuvat
- Vuokralla asuvien helpompi vaihtaa asuntoa.
- Vanhojen kerrostalojen omistusasunnossa asuvien tilanne haasteellinen kalliiden korjausten takia.

(Jalava et al. 2017, YM:n raportti)

Ikääntyneiden asumistilanne: 75-vuotta täyttäneistä vuoden 2022 lopussa

2022 Suunta

Asui kotona = tavallisissa asunnoissa
(pääosin omistusasunnoissa)

93,0 % ↑

(Palveluasumisessa → shl yhteisöllinen asuminen)

0,7 % ↑

Ympäri vuorokautisessa (ent. tehostetussa)
palveluasumisessa

6,4 % ↓

Vanhainkodeissa tai terveyskeskusten
pitkäaikaispaikoilla (=laitoshoidossa)

n. 0,5 % *) ↓

*) tästä ei ole tietoa 2022, vuoden 2021 luku

Lähde: THL, Sotkanet 2023

Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen tilanne ja tulevaisuuden näkymät

Oosi, Kortelainen, Luukkonen & Haila, YM:n julkaisuja 2020:8

Välimuotoisen asumisen sijoittumisesta

Asuminen
suhteessa
lähiympäristöön

Ikäystävällinen kunta

Esteettömät,
ikäystävälliset
asuinympäristöt

”Muistikylä”

Ikäystävällinen
taajama

”Palvelu/yhteisökortteli”

”Seniorikeskukset”

Asuminen
omistus- tai
vuokra-
asunnossa
kaikenikäisten
joukossa (ml.
kotihoito)

Yhteisöllinen
asuminen

”Senioriasuminen”
senioritalot

Tuettu asuminen

”Ikäystävällinen
ryhmäasuminen”

Shl yhteisöllinen
asuminen

Ympäri-
vuoro-
kautinen
palveluasuminen

- Mukailtu raportista Oosi et al. 2020

Shl 21 § ja 46 c §)

Ikääntyneiden välimuotoinen asuminen laajana

- Ikäspesifiä asumista, joka sijoittuu tavallisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin, esim. yhteisöllinen asuminen (shl ja muu), senioritalot/ikäntyneiden vuokratalot
- Sosiaalihuoltolain/hyvinvointialueen yhteisölliseen asumiseen sisältyy sosiaalista kanssakäymistä tukevaa toimintaa. Muissa jonkinlaista yhteisöllisyyttä yhteisten tilojen ja toiminnan kautta.
- Palveluja saa joko asukkaan itse hankkimana tai kohteen palveluohjaajan avustamana sekä hyvinvointialueen järjestämät kotipalvelut.
- Korttelissa voi olla myös ympärivuorokautista palveluasumista (hybridikohde).
- Hallintamuodoltaan vuokra-, omistus- tai asumisoikeusasumista.

Miksi välimuotoista asumista tarvitaan?

- Hyvinvointialueet keventävät vanhuspalvelurakennetta ja ikääntyneet haluavat vaihtoehtoja → kysyntää erilaisille kevyemmille ja yhteisöllisille asumisratkaisuille.
- Osa ikääntyneistä haluaa laadultaan hyvää (esteetöntä, toimivaa) ja yhteisöllistä asumista saman ikäisten kanssa, tulo- ja varallisuustaso mahdollistaa tämän.
- Aktiiviset, usein hyvin koulutetut ikääntyneet toimivat omien asuntokohteiden aikaansaamiseksi suurissa kaupungeissa.
- Tukee kotona asumista erilaisissa tarpeissa ja tilanteissa.
- Tukee asumisen ennakointia.

Kohdetyyppien kuvailua

- Asukasaktiivisuudesta lähtevät olevat kohteet vapaamuotoisimpia. Palvelujen hankkimiseen saatetaan tarjota tukea, mutta ne eivät liity suoraan asumiseen. Yhteisöllisyys, yhteisten tilojen käyttö ja asukkaiden oman aktiivisuuden tukeminen korostuvat.
- Kunta/kunnan vuokrataloyhtiö voi olla rakennuttaja ja omistaja. Kunnan tehtävä on sopivien tonttien kaavoittaminen. Hyvinvointialueiden toiminta muuttanut tilannetta.
- Säätiöiden ja järjestöjen kohteissa on usein monimuotoista asumista.
- Yritysten kohteet ovat vaihtelevia.

Ikääntyneiden asuminen ja asumispalvelut toimintaympäristön muutoksessa

- Hyvinvointialueet ja niiden tehtävät (esim. vanhuspalvelut, asumispalvelut)
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kunnan että hyvinvointialueen tehtävä

Vanhuspalvelulain 5 § (suunnitelma) § ja 12 § (neuvonta) → asuminen on vahvemmin.
5 §

- Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön tukemiseksi osana hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa.
- Hyvinvointialueen on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön tukemiseksi...
- Suunnitelmiin on sisällytettävä ikäntyneen väestön asumista koskevien tarpeiden ennakointi sekä niitä vastaavan asumisen kehittäminen.

12 §

- Neuvonnassa on kannustettava ikääntynyttä väestöä oman asumisensa ennakointiin ja itsenäistä asumista tukevien ratkaisujen toteuttamiseen.

Sosiaalihuoltolaki

21 b § *Yhteisöllinen asuminen*

- hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.
- Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä, koska hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi.

21 c § *Ympäri vuorokautinen palveluasuminen*

- asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 [linkki](#)

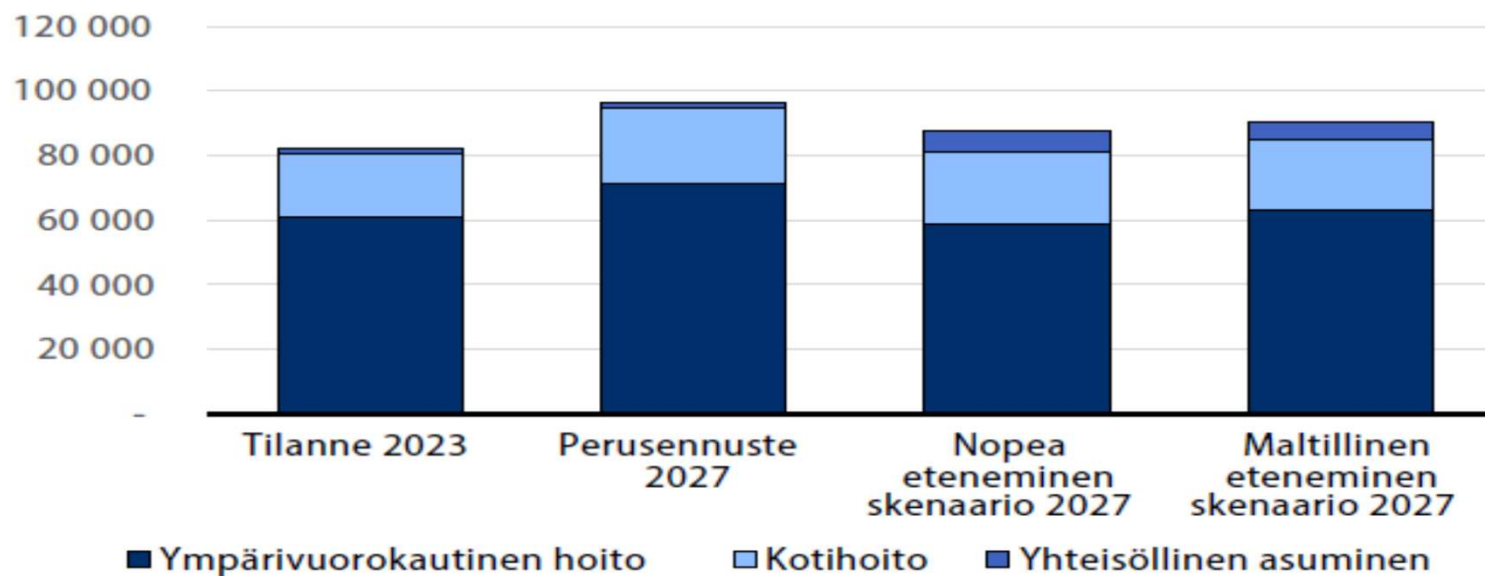
lääkäiden palveluissa työskentelevien työkyky paranee	lääkäät ovat toimintakykyisiä pidempään	Osallisuus vapaaehtois-toimintaan kasvaa
Teknologia lisää hyvinvointia	Ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin	Palvelut toteutetaan kestäväällä tavalla

- STM, Hyvil Oy ja Kuntaliitto julkaisivat yhdessä.
- Poikkihallinnollinen valmisteluryhmä, jossa oli jäseniä ministeriöistä, hyvinvointialueilta, kunnista, järjestöistä ja muista tahoista. Vanhusneuvostojen jäseniä ja iäkkäiden edustajia osallistui mm. työpajojen ja keskustelutilaisuuksien kautta.
- Laatusuosituksen tavoitteena on toimia hyvinvointialueiden ja kuntien päättäjien, johdon, henkilöstön sekä valvonnan ja muiden toimijoiden työvälineenä palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Lisäksi laatusuositusta voivat hyödyntää iäkkäät ja heidän läheisensä.

Laatusuosituksen skenaariot henkilöstön määrästä, kun yhteisöllistä asumista lisätään

Henkilöstö eri palveluissa 2023 ja 2027 nykyisellä palvelujärjestelmällä (perusennuste) sekä skenaarioissa, joissa yhteisöllistä asumista lisätään nopeasti tai maltillisesti

[Linkki](#) sivu 88
THL:n arvio yhteisöllisen asumisen lisäämisestä RAI toimintakyky tietojen pohjalta kahdessa skenaariossa.

Laatusuositus; Perusennuste ja maltillinen skenaario

Maltillisen etenemisen skenaario kuvaa tilannetta, jossa vuoteen 2027 mennessä yhteisöllisen asumisen asiakasmäärä kasvaisi koko maassa nykyisestä 17 000 asiakkaalla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen skenaario (liite 2. [Laatusuosituksessa](#), THL)

Asiakkaat	2023 (tilanne)	Perusennuste 2027	Skenaario*) 2027
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	3267	4006	3526
Kotihoito	8101	9791	9302
Yhteisöllinen asuminen	249	305	1276

Perusennuste ja skenaario ovat THL:n laskelmia vuoden 2023 tilanteen pohjalta. Perusennusteessa on ikään-tyneiden määrän kasvu ja sama palvelurakenne kuin v. 2023. Skenaariossa yhteisöllistä asumista on lisätty 5 % kotihoitoon ja 12 % ympärivrk palveluasumisen asiakkaille vrt. perusennusteeseen.

Laatusuosituksessa asumisesta, esim.

Suosituksset

- Kunnat ja hyvinvointialueet luovat yhteistyörakenteen ja laativat suunnitelman yhteistyössä vanhusneuvostojen kanssa ikääntyneiden asumisen tarpeiden ennakoimiseksi ja asumisen kehittämiseksi osana suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi.
- Kehitetään monimuotoisia sosiaalihuoltolain yhteisöllisen asumisen ratkaisuja vastaamaan ikääntyneiden tarpeisiin erilaisilla alueilla. Otetaan muistisairaiden henkilöiden asumisen erityispiirteet huomioon asumispalveluissa, kotona asumisessa sekä asuinympäristöissä.

Haasteita ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi

- Joustavuutta palveluissa ja palvelurakenteen muutoksia, asumispalveluja koskevia linjauksia
- Suunta on kevyempiin ja tarkoituksenmukaisempiin ratkaisuihin. Kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen tarkastelu ja kehittäminen on tärkeää (→ mikä on shl yhteisöllisen asumisen paikka?)
- Palvelut ja asunto: Palvelut hyvinvointialueelta ja asunto vuokratyöyhtiöltä/kunnalta siirtyvän vuokrasopimuksen kautta jne.
- Olemassa oleva asunto- ja rakennuskanta järkevään käyttöön, huonokuntoista purettava ja osaa korjattava. Tarpeenmukaista uudisrakentamista, esim. hybridikohteet.
- Miten saadaan jatkuvuutta ja pysyvyyttä asumispalveluihin, ikääntyneiden asumisratkaisuihin?

Ikäystävällinen asuinalue mahdollistaa

- Ikäystävällinen kunta/asuinalue rohkaisee aktiiviseen ikääntymiseen luomalla mahdollisuuksia terveyden ylläpitoon, osallisuuteen ja turvallisuuteen. Näin vahvistetaan elämänlaatua ihmisten ikääntyessä.
- Kunta/asuinalue sopeuttaa rakenteitaan, toimintojaan ja palvelujaan saavutettaviksi ja iäkkäiden ihmisten erilaiset tarpeet ja voimavarat huomioon ottavaksi.
- Elämänkaarinäkökulma, ei vain vanhusystävällinen, vaan esim. esteettömät rakennukset ja asuinalueet tukevat vammaisten liikkumista ja itsenäisyyttä, kuten myös nuorten ja iäkkäiden. Turvalliset asuinympäristöt edistävät lasten, naisten ja ikääntyneiden liikunta-aktiviteetteihin ja sosiaaliseen toimintaan osallistumista jne.

WHO, 2007. Global Age-friendly Cities: A Guide

Muisti- ja ikäystävällisyys asuinympäristössä

- Huomioidaan iäkkäiden ja muistisairaiden ihmisten tarpeet ja voimavarat niin, että asuinympäristö tukee heidän taitojaan ja toimintakykyään.
- Huomio fyysisen ympäristön lisäksi siihen, kuinka ympäristö havaitaan ja koetaan sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön.
- Muisti- ja ikäystävällinen asuinalue on helposti hahmotettava ja esteetön, asukkaat tuntevat kuuluvansa yhteisöön, palveluja on saatavilla.
- Asuinympäristö palvelee kaikenikäisiä, vaikka fokus on myös ikääntyneissä ja muistisairaissa.

Yhteisöllisyyden tukeminen asuinalueilla

- Vaatii toimintatapojen muutosta. Asukaslähtöinen toiminta, osallistavan suunnittelun hyödyntäminen.
- Toimijoiden yhteistyö (kansalaiset, järjestöt, kuntatoimijat, järjestöt, asukasyhdistykset, yritykset, seurakunnat)
- Julkisten toimijoiden rooli mahdollistaa ja tuoda jatkuvuutta, esim. tonttipolitiikka, toiminta-avustukset, koordinaattori
- Paikalliset ratkaisut paikallisiin olosuhteisiin asukkaiden ja muiden toimijoiden vahvuuksia hyödyntäen
- Yhteiset esteettömät sisä- ja ulkotilat ovat tärkeitä, jotta kokoontumis- ja toimintapaikat ovat saavutettavia.

[Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. VN selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017](#)

Muisti- ja Ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö

Ympäristöministeriön Ympäristöopas 2018

Opas asuinalueiden, pihojen, asuinrakennusten ja asuntojen muisti- ja ikäystävällisyyden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Asuinalueiden ja asuntojen suunnittelijoille, rakennuttajille ja tilaajille, yhdyskuntasuunnittelijoille sekä kuntien asumisesta ja terveyden edistämisestä vastaaville tahoille. Kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostoille.

Raportissa

- Kuvataan asuinalueiden fyysistä turvallisuutta ja sen kokemista iäkkäiden arjen näkökulmasta.
- Esitellään turvallisen asuinalueen piirteitä ja keinoja kehittää sitä.
- Kunnille välineitä iäkkäiden turvalliseen asumiseen sekä tukea paikalliseen turvallisuustyöhön.
- Aineistona kansalliset linjaukset/ohjelmat, tutkimukset ja muu kirjallinen aineisto.

[Ikäturvallinen asuinalue –opas](#), Ikäinstituutti, 2022

Turvallinen asuinalue

Toimintakykyä ja vuorovaikutusta ylläpitävä

- Esteetön, saavutettavat palvelut ja mahdollisuus osallistua
- Helppo liikkua kävellen, sujuva ja riittävä julkinen liikenne
- Yhteisöllisyys vahvistaa osallisuutta ja sosiaalista turvaverkkoa

Turvallisuuden tunnetta vahvistava ympäristö

- Viihtyisä, rauhallinen ja siisti
- Lähiviheralueita ulkoiluun, mahdollisuus luonnon kokemiseen
- Hyväksyvä, kannustava ilmapiiri ja avun saantiin tarvittaessa voi luottaa.

Ikääntyneiden turvallisuus asuinalueilla

- Kotona asumisen tavoite korostaa lähiympäristön ja sen toimintamahdollisuuksien turvallisuutta.
- Ikä- ja muistiystävällisyys helpottaa iäkkäiden ja toimintakyvyltään heikentyneiden ihmisten liikkumista, palveluiden käyttöä ja osallistumista sekä vähentää tapaturmien ja kaltoinkohtelun riskiä – hyödyttää kaikenikäisiä asukkaita.
- Esteettömät ja turvalliset liikkumis- ja palveluympäristöt, yhteisöllisyys sekä ikämyönteiset asenteet keskeisiä.
- Toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus kunnissa eri tahojen/toimijoiden ja ikääntyneiden asukkaiden yhteistyönä.

Lisätietoa

Ympäristöministeriön sivusto
[ikäntyneiden asumisesta](#)

Raija Hynynen
Asuntoneuvos
Raija.Hynynen@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment

